

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний авіаційний університет
Aix-Marseille Université (France)
TESOL – Ukraine

**НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ
В МОВІ І КУЛЬТУРІ**

Збірник наукових праць

Київ 2017

УДК 821.09(100)(082)

НЗ5

Національна ідентичність в мові і культурі: збірник наукових
НЗ5 праць / за заг. ред. А.Г. Гудманяна. О.Г. Шостак. - К.:Талком, 2017. -
343 с.

ISBN 978-617-7397-36-5

Збірник містить тексти доповідей Х Міжнародної конференції з питань національної ідентичності в мові і культурі, що відбулася 17-18 травня 2017 року на кафедрі іноземних мов і прикладної лінгвістики Навчально-наукового Гуманітарного інституту Національного авіаційного університету (м. Київ, Україна).

Організаційний комітет

Голова оргкомітету:

Гудманян А.Г., д-р філол. наук, проф., директор Навчально-наукового Гуманітарного інституту Національного авіаційного університету

Заступник голови:

Шостак О.Г., канд. філол. наук, доцент, зав. кафедрою іноземних мов і прикладної лінгвістики Навчально-наукового Гуманітарного інституту Національного авіаційного університету

Члени оргкомітету:

Артюшкіна О., канд. наук з лінгвістики, доцент каф-ри славістики, університет Екс-Марсель, м. Екс-ан-Прованс, (Франція)

Раду А.І., канд. філол. наук, доцент кафедри іноземних мов для гуманітарних факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка

Рецензенти:

Дудок Р.І., д-р філол. наук, проф., зав. кафедрою іноземних мов для гуманітарних факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка

Мосенкіс Ю.Л., док. філол. наук, професор, професор кафедри сучасної української мови Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Чеснокова А.В., проф. каф-ри англ. філол. і перекладу Київського університету імені Бориса Грінченка

*Рекомендовано до друку Вченою радою Гуманітарного інституту
(Протокол № 3 від 19 квітня 2017 р.)*

ISBN 978-617-7397-36-5

© Національний авіаційний університет, 2017

© Колектив авторів, 2017

ЕКОЛОГО-ЕТНІЧНА ЦІЛІСНІСТЬ НАЦІЙ І НАРОДІВ ТА НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ ВІДНОСНО УМОВ СЕРЕДОВИЩА

В сучасних умовах проблема екологічного етногенезу активно обговорюється в соціальній екології. Еколого-етнічна цілісність націй і народів розкриває нові аспекти історії, сучасності та допомагає осмислити перспективи коеволюційного розвитку суспільства і природи.

Ідеї еколого-етнічної цілісності вперше висловлені істориком Львом Гумільовим. В його працях обґрунтовується положення про те, що розвиток етносів і біосфери - взаємозв'язаний і закономірний процес, сприятливий формуванню певних механізмів гармонізації взаємодії людини і суспільства. Висновки Лев Гумільов аргументує безліччю фактів і даних взаємодії суспільства і природи. На його думку, римляни спочатку завоювали, а потім зруйнували Південну Африку - головну житницю. Згодом з великими труднощами її оновили докорінні жителі Сахари - араби. Нові колонізатори південно-африканської території – французи, знову зруйнували ті цінності, що створені тубільцями, тобто докорінними жителями Південної Африки.

Лев Гумільов зумів простежити такі явища в історії інших країн і народів і сформулював концепцію «химерного етносу», тобто негармонійного об'єднання двох-трьох етносів, що мають різний світогляд, досвід природокористування, етнічні цінності. На певному історичному етапі активність якого-небудь з етносів, в тому числі й гібридного, може зростати, і такий етнос виступає «пасіонарним», здатним на соціальні, творчі та негативні дії. Поняття пасіонарність, за Гумільовим, означає концентрацію біогеохімічної енергії живої речовини біосфери, що виявляється в ефекті варіантної реалізації енергії, в особливостях спроможності та характеру людей: коли на спосіб життя, світосприйняття тубільців накладається інший світогляд, інший спосіб життя, то в суспільстві формуються химери, дискомфорт, виникають соціальні та природні лиха, починається процес руйнування докорінного етносу, руйнується вся соціоекосистема.

Аналіз екоетногенезу показує, що в міркуваннях Льва Гумільова є розуміння глибинних відносин людини і природи.

Взаємодія людини і природи зумовлюється природою самої людини як біосоціальної суті. Особливо яскраво це простежується на ранніх етапах етногенезу, тобто процесу утворення, походження народу, коли життєдіяльність кожної людської спільності тісно зв'язана з навколишньою природою. З навколишнього середовища спільність людей брала все необхідне для існування і розвитку. Незважаючи на примітивні господарські відносини в первіснообщинному ладі, племена мали складну соціальну організацію, струнку систему обрядів, вірувань, міфів. В усіх формах первісної культури зусилля людей спрямовувалися не на підкорення природи з метою більш повного задоволення матеріальних потреб, а на неухильне виконання обрядів. Отже, соціокультура модель ставлення людини тієї пори до природи мала адаптивний характер і спрямовувалася на гармонізацію природи і людини. Людина відчувала себе часткою природи. Зміни, що відбуваються в природі (засуха, пожежі), прямо відображалися на фізичному і психологічному стані людей.

З переходом людського суспільства в індустріальну фазу розвитку система антропогенезу руйнувалася. Етноси виявилися відчуженими від природного середовища свого проживання. Між природним середовищем і людиною створюється штучне середовище зі своїми законами існування і розвитку. Експлуатація природних ресурсів, з одного боку, сприяла прогресу етносів, з іншого, - вела їх до регресу і навіть деградації.

Найбільш яскраво деградація виявляється у війнах етносів між собою за нові природні ресурси. Численні міграції, урбанізація населення привели до зміщення етносів, втрати їх зв'язку з природою.

Територія проживання у багатьох народів стала характерною рисою її жителів, що відрізняє їх від інших етносів. На початку ХХ століття для українського села характерна невіддільна від природи система розуміння буття в залежності від пори року: весна, літо, осінь, зима. Закріплена в обрядах, традиціях, ритуалах, усній народній творчості, залежність в той же час - система відносин до природи, що вписується в кругообіг речовин в біосфері. Український етнос, що сформувався ще в стародавності (в IV ст. н. е.), па певній території (Південь і Подніпров'я Київської Русі), зі специфічною природою, ландшафтами і екосистемами, становить єдину еколого-етнічну цілісність, незважаючи па внутрішні та зовнішні катаклізми історії.

В міру просування сучасних форм розвитку, в основі яких лежать цінності техногенної цивілізації, в межах ізольованих систем

природи, як правило, руйнують ту єдину культуру, що виявилася здатною існувати в такому природному оточенні. Це, насамперед, народності та етнічні спільності людей, які живуть в Північній Америці, Австралії, Центральній Африці, Північній Росії, Північній Африці та ін. Вирішення проблеми бачиться в тому, щоб не порушувати цілісність таких екосистем шляхом визнання та охорони їх традиційних прав на землю та інші ресурси, шляхом визнання прав, що люди висловлюють засобами та образом, що не вкладаються в звичні правові норми, сприяти підвищенню добробуту общин прийнятними для існуючого тут укладу життя, розвивати ресурси життєзабезпечення.

Отже, еколого-етнічна цілісність націй і народів складна, багато-аспектна проблема, всебічне вивчення якої дозволяє глибше пізнати і зрозуміти причини екологічної кризи та її наслідки. В умовах переходу сучасного суспільства на коеволюційний шлях розвитку необхідно керувати, наскільки це можливо, формуванням екологічно безпечного соціоприродного середовища.